

A görgényszentimrei erdészeti szakiskola első igazgatója

„Miután felemlíteném, hogy erdőt ültetni akaró gazda társamhoz első tanácsom, hogy a rossz akarat s tudatlanság ellen fegyverezze fel magát kiapadhatatlan béketűréssel [...]”

/Tisza László: Gyakorlati észrevételek az erdőültetés körül. Kolozsvári nagy naptár 1866-dik évre. 161./

Messziről érkezett *Péché Dezső* erdőmérnök, mikor 1885-ben az újonnan alakult marosvásárhelyi erdőgondnokság vezetőjévé kinevezték. *Szinnyei József*: Magyar írók élete és munkái X. kötet (1905) adatai szerint Péché 1853-ban Osztrauban (Morvaország) született. 1872-ben, mikor a *selmecbányai Bányászati és Erdészeti Akadémiára* beiratkozott, ettől az évtől kezdve az erdészeti oktatás a hároméves általános erdészeti és a négyéves tanulmányi idővel működő erdőmérnöki szakosztályban folyt. Péché Dezső ez utóbbit hallgatta, 1872-től 1876-ig. 1885 és 1900 között teljesített szolgálatot Maros-Torda vármegye területén, melynek testületei - azaz közösségi erdőbirtokosai - és az illetékes minisztérium 1884. szeptember 14-én szerződést kötöttek arra vonatkozóan, hogy ezen erdők üzemtervének elkészítését és kezelését az állam magára vállalja.

Péché Dezső 1886-ban *A testületi erdők* kezeléséről, különös tekintettel a marostordamegyei viszonyokra c., az *Erdészeti Lapokban* megjelent írásában hivatalának, a marosvásárhelyi erdőgondnokságnak működését részletesen ismertette, kitérve azokra az intézkedésekre is, melyek célja a *korlátlan tulajdonjog* egészséges megnyirbálása volt. E célszerű szakirányítás megkövetelte például az *eladási bárcák* bevezetését és a *vágásterületek* befejezésével ezeknek az erdőgondnoksághoz történő beterjesztését, ami tetemes munkát jelentett, mert az erdőgondnokság hatásköre 195 erdőbirtok - törvényhatósági, községi, egyházi, iskolai, jegyzői, közbirtokossági erdők - kezelésére terjedt ki. Természetesen figyelembe kell vennünk azt is, hogy az *erdőgazdasági üzemtervek* elkészítése szintén az erdőgondnokság személyzetének a feladata volt, valamint az akkori közlekedési viszonyokat is.

Hátrahagyott szakírási tanúsága szerint *Péché Dezső* sokoldalú, nagyműveltségű szakember volt, ki számos cikkével, dolgozatával járult hozzá Maros-Torda vármegye erdőgazdálkodásának fejlesztéséhez. Írásai nemcsak az országos hatáskörű *Erdészeti Lapokban* jelentek meg, hanem az *Erdélyi Gazdában* /pl. 1885. Az erdő fontosságáról és a községi erdők pusztulásáról című/, valamint a marosvásárhelyi *Marosvidékben* is. Az itt megjelent közleményei közül az alábbival foglalkozunk.

Az „Ősi Marosszék nemes székely közbirtokosságának erdejéről” c., terjedelmes dolgozatát 1890-ben adták ki. Ebben véleményt nyilvánított az erdők értékesítésekor uralkodó alábbi két elvvel és gyakorlattal kapcsolatosan. A *házilag*os kezelést propagálók ui. azt hirdették, hogy a fakereskedőt nem szabad az erdőbe beengedni, a másik tábor pedig a *tövön való eladás* híveiből állott. Ez utóbbiak közé tartozott Péch Dezső is, kinek a következőkben idézett véleménye kialakulásához az is hozzájárulhatott, hogy a *görgényi állami erdőuradalomban* 1875-től a tövön való eladás bizonyult gazdaságosabbnak. (A saját kezelésben történt kitermelésre csak 1913-ban tértek vissza.) „Azonkívül még azt volnék bátor az igen tisztelt nemes székely közbirtokosságnak ajánlani - vagyis az Ősmarosszék Havasgazdaság vezetőségének, olvashatjuk a jelzett írásban -, *semmit se kezeljen házilag*. A legeltetést, fenyőhasználatot, bükkhasználatot, szóval: minden néven nevezhető használatot adjon ki haszonbérbe és pedig lehetőleg mindent egy személynek vagy egy társaságnak.”

Előrelátás jellemezte A bükknek, mint műfának értékesítéséről c., az *Erdészeti Lapok*ban közzétett írásában hangoztatott elveit: „Megszoktuk a bükköt olyan fanemnek tekinteni, mely egyébre nem való csak tűzre. [...] *A bükk a jövő fája* s ha majd nyitjára akadnak, hogy miképen lehet a bükkfa természetadta hiányait mesterségesen kipótolni, mi előbb-utóbb bizonyára megtörténik [pl. gőzöléssel], akkor a bükknek, még nagy tömegénél fogva is a fahasználat terén elsőrendű szerepe lesz.”

Péch Dezső fenti, 1891-ben közölt gondolatait a korszerű faipar igazolta.

Jelentős év volt Péch életében az 1893-as esztendő. Ekkor nyílt meg a *görgényszentimrei erdőőri szakiskola*, melynek első igazgatója volt 1900-ig.

Az iskolát az egykori Bornemissza-kastélyban helyezték el, melynek *dendrológiai parkját* a volt tulajdonos 1840 körül alakította ki. „A görgényi vár falain hajdon sok török és tatár zúzta be fejét; az erdélyi fejedelmeknek hosszason szolgált menhely és mulatókastélyul. Korunkban már többé nem vár, hanem egyike Erdély úrilakhelyeinek”, olvashatjuk *Újfalvi Sándornak* Az erdélyi régiebb és közelebbi vadászatok és vadak c. 1854/1982. könyvének 70. oldalán. (A parkban 1904-ben 187 őshonos és exotikus [külföldi] fafaj létezett, 1973-ban pedig - *C. Gliga* erdőmérnök-igazgató közlése szerint - 21,59 hektár összterületen összesen 343 fásszárú növényfaj volt, melyből túlelevelű 59.)

Péch Dezső itteni sokoldalú munkássága a külföldi facsemeték tenyésztésére is kiterjedt. Egyik dolgozatában - mely az *Erdészeti Kísérletek* II. 1900. 30-37. oldalain jelent meg - 66 külföldi fajtát sorolt fel. Ezek közül 31 melegágyon kívüli tenyésztést kívánt, 35 pedig olyan exota volt, melynél az ilyen kíméletes termesztés szükséges volt. Később, 1903-ban az itten szerzett tapasztalatait hasznosítva írta meg A külföldi fanemek hazánkban való telepítéséről c. könyvét.

Barabás Endre a görgényi szakiskola közel másfél évtizedes tevékenységét összegezve, az 1907-ben megjelent monográfiájában /Maros-Torda vármegye és Maros-Vásárhely közigazdasági leírása. Bp., 1907./, az itt működő kis létszámú tantestületet (2-3 erdőmérnök, néhány óraadó és alerdész) munkáját

dicsérve, az alábbi adatokat közölte: „A szakiskola kezelése alatt áll 807 hektár erdő, 11,5 hektáros *csemetekert* és egy 7,5 hektáros növénytani kert. Szállított az intézet a *kopár területek* beerdősítésére 2.914.000 csemetét az 1900-ik évben. Az intézettel kapcsolatban meteorológiai megfigyelő állomás is van szervezve.”

A görgényszentimrei erdőőri szakiskolában 1894 és 1914 között 21 évfolyam, azaz 524 tanuló végezte el a kétéves időtartamú tanfolyamot. Ezek közül 46 született a kutatott területen. /C. Gliga: Anuarul absolventilor Grupului Scolar Forestier Gurghiu 1894-1969 nyomán./

A görgényszentimrei szakiskola megalakulásával egyidőben létrehozták a *szabédi kísérleti telepet* is, a mezőségi *kopárfásítás* problematikájának megoldását elősegítő céllal. Szükséges volt az ezirányú kutató és kísérletező munka beindítása, mert csak kis mértékben javult az a kép, melyet 1853-ban az Erdély közepén elterülő *Mezőséget* látva, *Köváry László* Erdély földje ritkaságai c. könyvében e szavakkal örökölte meg: „Sehol egy fa, csak egy pár vetett erdő” /255./

Hol találkozhatott Köváry az első mezőségi fásítás tanújelével? Lehetséges, hogy Örményesen, melynek tölgyese *Bolyai Farkas* leírása szerint - megmaradt az Erdészeti csonkamunkájában - az alábbi félreértésnek köszönhetette létezését: „Gubernátor Gróf Bánfi Györgynek az atyja diktálta ősszel örményesi tisztjéhez intézett levelében, hogy bizonyos láb földet jó maggal vettessen be s az íródeák nem magyar lévén a maggal helyett makkalt írt s mikor a következő nyár felé jószágát megtekintette, aratás helyett kicsírázott erdőt találván, meghagyta s innen az örményesi [Mező~] szép erdő a mezőségben.”

De lehetséges az is, hogy Köváry egy, a *Tisza László*hoz hasonló gazda - vagy éppen az ő - fásítási eredményeivel találkozhatott, kinek az értékes cikkéből vett idézet a fejezet mottóját képezi.

A szabédi kísérleti telep első vezetője szintén *Péché Dezső* volt. Itteni működéséről az *Erdészeti Kísérletek* c., tudományos folyóiratban megjelent cikkei tanúskodnak. Ennek első évfolyamában kiadott írása (A szabédi kísérleti telep c.) az 1893-1899 közötti időszak eredményeit összegezte. Ugyancsak ebben olvashatunk az itteni kísérlet célkitűzéseiről és az eddigi eredményekről levonható következményekről. Ezek közül megemlítjük a *kopárfásításra* felhasználható fafajok ajánlott alkalmassági sorrendjét, az általa használt megnevezésekhez ragaszkodva: *közönséges akác*, mezei szilfa, parás szil, fekete dió, szürke dió stb. (Az 1900. év végén végrehajtott fatörzsfelvétel eredményeit összegezõ közlemény szerint a szabédi telepen elültetett 70 fafaj 3829 megmért példánya közül legtöbb, éspedig 1293 darab, akác volt.)

Péché Dezső 15 évig működött Maros-Torda megyében. Első erdőgondnoka volt Marosvásárhelynek és környékének, első igazgatója a görgényszentimrei szakiskolának és első vezetője a szabédi kísérleti telepnek, vagyis a szervezett erdészeti tevékenység úttörője volt, a szó legnemesebb értelmében. Negyvenhét éves volt, amikor itteni, eredményes tevékenysége megszakadt. Emlékét meg kellene őrizni.

„Ha a vén akác elejt
egy-egy sárga levelet,
valami úgy megragad -
jön, hogy odafuss s feladd”

/Kiss Jenő: Fákról. 1938./

